

עבודת השם

"לבת חול מועז פסח"

מפורשת. ההודיה לבורא עולם על היציאה מעבודת החרות והפיכת עם ישראל לעם על כל משמעויותיה אינה יכולה להיות קצרה ורופפת, אלא חייבת היא להיות שכן גם מבחינה אישית וגם מבחינה לאומית חובת הכרת התודה שלנו ליה' היא מעל ומעבר לכל מה שנוכל להביע.

משל לאדם שניצל בילדותו ע"י אנשים שאספו אותו אל ביתם, גדלו אותו, ושילמו את כל שכר הלימוד שלו עד לדוקטורט. בארוחת הערב האחרונה כשעמד לצאת לחו"ל לפוסט-דוקטורט, הוא אמר למציליו: איני יודע מתי אחזור, ולכן הפטיר בשפה רפה: "תודה על הכול". האם די בכך? בוודאי שלא! במקרה כזה גם ההורים הצדיקים ביותר מצפים שיפרט ויאריך ואף ישאיר מתנה למוכרת. בכל ימות השנה אנו מסתפקים באמידת "תודה" קצרה, בכך שאנו מזכירים יציאת מצרים בקריאת שמע, אך ליל הסדר שהמוטיב המרכזי שלו הוא מסיבת הודיה עלינו להאריך ולפרט, ולכן: "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח".

הגדרת ליל הסדר כסעודת הודיה עשויה להסביר לנו כמה קטעים בהגדה, וכמקובל בליל הסדר נביא ארבע דוגמאות: א. ההגדה מרגישה כי "אפילו כולנו חכמים... כולנו יודעים את התורה, מצווה עלינו לספר ביציאת מצרים". מדוע באמת ולשם מה? מפני שחכמים אלה לא יגיעו לתובנות חדשות בליל הסדר, אבל הם יקיימו בסיפור יציאת מצרים את מצוות ההודיה.

ב. פרשת "ארמי אובר אבי" נראית בלתי קשורה להגדה, שהרי היא שייכת לווידוי ביכורים. ברם, היא מרגישה שכמו שהבאת הביכורים היא טקס של הכרת תודה, כך ליל הסדר. יתרה מזו, בשני המעמדים הללו התורה מחנכת לכך שהודיה שלמה דורשת מהאדם להתנתק מהקיום האישי ולראות עצמו כחלק מכלל האומה, להתנער לדגע מהחווה, ולראותו בפרספקטיבה של אלפי שנים מנקודת ההתחלה הקשה ועד נקודת התכלית הנכספת.

ג. מזמור קל"ו בתהילים המכונה "הלל הגדול" חוזר 26 פעמים על המילים: "כי לעולם חסדו". לשם מה נועדו החזרות הרבות, המיותרות לכאורה? מושג ההודיה עונה על כך, שכן הפירוק לגורמים של התודה ליה', הופך את ההודיה מסתמית ולאקונית לעמוקה ומקיפה, שבה אנו נותנים את הלב לפרטי פרטים.

ד. הפיוט "דיינו" מעורר כמה פעמים את השאלה: האמנם דיינו? האם אפשר היה להסתפק ביציאת מצרים בלי קריעת ים סוף, או בלי סיפוק צרכינו במדבר? האם די היה בכך שקרבנו לחר סיני בלי שנתן לנו את התורה? אכן לא

פסח הוא חג הולדתו של העם היהודי, החג בו אנחנו שבים אל הסיפור המכונן שלנו – יציאת מצרים, חוזרים ומספרים בו, ומחפשים בו משמעויות עתיקות וחדשות שיעניקו משמעות וערך לחיינו העכשוויים, ותובנות על חיי העם היהודי לאורך ההיסטוריה.

סעודת הודיה מספרים על אדם שהיה בדרכו לפגישה חשובה במרכז תל-אביב, ובעודו מחפש חניה הבין שהוא מאחר איחור קריטי. באופן ספונטני פרצה תפילה ממעמקי לבו: "אלוקים, אמנם אני לא דתי, אבל אם תסדר לי חניה, אתחיל להאמין בכך ולשמור מצוות". אך סיים האיש את תפילתו, והנה באורח פלא הוא רואה רכב יוצא ומפנה חניה מושלמת. בלי להתבלבל הוא הכריז מיד: "שוב, אלוקים שכח ממה שאמרתי, אני כבר מסתדר בכוחות עצמי..." כולנו קצת כאלה – יודעים לפנות ליה' בעת צרה, אך לא תמיד שמים לב להכיר לו תודה אחרי שניצלנו ממנה. בתקופת מלחמת המפרץ הייתי בשליחות בחו"ל, והתרגשתי מהתפילות ההמוניות שהתקיימו ערב פרוץ המלחמה מתוך חרדה גדולה לגורלם של אזרחי ישראל. כשהסתיימה המערכה בכי-טוב, אירגן אחד הרבנים סעודת הודיה מושקעת, אך מתימעת הגיעו, ואף הם התקשו להבין על מה ולמה באו.

ליל הסדר הוא לילה של הכרת תודה, וסעודת הסדר היא למעשה סעודת הודיה מיוחדת. זו גם המהות של מצוות סיפור יציאת מצרים. ניתן לעמוד על כך על-פי הסיפור בגמרא על רב נחמן שאמר בליל הסדר לעבדו, דרו: "עבד שרבו מוציאו לחרות ונותן לו כסף וזהב, מה צריך העבד לומר לאדונו? אמר לו: צריך להודות ולשבח. אמר רב נחמן: "פטרנו מלומר 'מה נשתנה'" (פסחים קטו, א).

הדרך שבה מביעים הכרה תודה משתנה בהתאם לעניין ולנסיבות. פעמים נסתפק במילת תודה אחת קצרה, ופעמים שנרגיש צורך להביע תודתנו והוקרתנו באריכות ובצורה

18:57	כניסת השבת
19:58	צאת השבת
19:18	שקיעה
20:30	ר. תם
6:03	הנץ

הפטרה: "הייתה עלי יד ה'"

די בכך כדי לשקוט על השמרים ולומר שהכול הסתדר, אולם דיינו בכל אחת מהטובות כשלעצמה כדי לחייבנו בהודיה. כיום, בהיותנו בחברת שפע, גדל דור שמתרגל לקבל נוחות ורווחה כמובנים מאליהם, ותחושת הכרת התודה על כל מה היש מתקחה אצלו. מספרים על בן במשפחה אמידה שניגש לבקש מאביו במוצ"ש את מפתחות הרכב מאביו. אחרי משא ומתן ממושך, התרצה האבא ורק הוסיף: "אל תחזור מאוחר מדי". אמר לו הבן: "אל תניד לי מה לעשות..." לפעמים גם האבות והאימהות נותנים בעניין זה דוגמה שלילית. מספרים על אבא שהילד שלו ניצל מטביעה, והוא חיפש את האיש שהציל את חיי בנו. משמצא אותו, התחמק האיש מפניו ואמר בצניעות: "אין צורך, באמת שאין צורך להודות לי, רק עשיתי מה שכל אדם צריך לעשות". אמר לו האבא: מי רוצה להודות לך, תניד לי אפוא הכובע שלו?... הכרת תודה היא ערך שחשוב להרגיל בו את עצמנו, ומתוך כך גם את ילדנו ונכדינו – להכיר בטובה שמקבלים מבני משפחה, מהמשק, מביה"ס, מהמדינה.

ליל הסדר מלמד אותנו "הלכות הכרת תודה" לבורא עולם, שצריכה להיות לחם חוקינו בכל יום תמיד. אכן, יש עיקרון אחד שאין ללמוד ממנו. בפסח אנו מפנים את כל תודתנו לבורא עולם, ומדגישים שה' לבדו הצילנו מפרעה והוציאנו ממצרים, הוא ולא מלאך ולא שרף ולא שליח. הכרת התודה של פסח היא ייחודית בעניין זה, שכן בדרך כלל יש להכיר תודה גם לבני אדם. כך, בפורים, לדוגמה, אנו מכריזים: "...ברוך מרדכי... ברובה אסתר, וגם חרבונה זכור לטוב" (ש"ע, א"ח, תר"צ טז). בניגוד להגדה של פסח המעלימה את משה רבנו, המגילה של פורים מגוללת בפירוט רב את פועלם של מרדכי ואסתר. הודיה לבורא עולם כמו גם הכרת תודה לבני אדם הם ערכים רבי-חשיבות, המתגמלים את המודה לא פחות מאשר את מי שמודים לו. הם מרגילים את האדם להכיר בטוב שנפל בחלקו, ולראות את חצי הכוס המלאה. לא בכדי הרואה חצי כוס מלאה הוא בראשי תיבות חכם, חכם וטוב לו. הבה נלמד מהבן החכם, ונהיה חכמים כל השנה.

סיפור בהמשכים "הנקודה היהודית" חלק א.

בית-המדרוז היה מלא עד אפס מקום. איכרים קשי-יום וחייילים המשרתים בצבא הצאר ישבו בפנים ורוקנו כוסית אחר כוסית. אל תוך האווירה הזאת נכנס הצאר ניקולאי הראשון, קיסר רוסיה בכבודו ובעצמו. ניקולאי היה ידוע באכזריותו הרבה ובגזרותיו הקשות על היהודים. החמורה שבהן הייתה 'גזרת הקנטוניסטים'. ילדים יהודים רכים נחטפו מידי אמותיהם ונשלחו למחנות הצבא, ושם התאמצו המפקדים להשכיח מהם את זהותם היהודית. דרך מיוחדת הייתה לניקולאי. כאשר רצה לעמוד על הלך הרוח בקרב העם, נהג להתחפש לאיש פשוט ולהתהלך בתוך העם. בהיכנסו לבית-המדרוז התיישב ליד אחד החייילים. החייל, שהיה מה'קנטוניסטים', מזג לאורח כוסית. הצאר לגם את הכוסית והניח אותה על השולחן. החייל הלם בו במכת אגרוף וקרא: "איך יודע שאצלנו לא משאירים כוסית ריקה? מלא אותה!". הצאר ביקש מהמוזג למלא את הכוסית על חשבוננו. ישבו השניים ושתו במשך כמה שעות. כשהוא שיכור למחצה ביקש החייל לשלם את חשבוננו, אך אז גילה כי אין בידו די כסף. הוא שלף את חרבו מנדנה ומסר אותה לבעל-הבית, באומרו כי בעוד כמה ימים ישוב ויפרע את חובו ועד אז תהיה החרב משכון בידו. הצאר המחופש נפרד מהחייל, אך קודם לכן בירר את שמו ואת הגודו שהוא משרת בו. למחרת קיבל מפקד הגודו הודעת-פתע כי הצאר יבוא היום לבקר בגודו. פחד והתרגשות אחזו בחייילים, ביודעם היטב את שיגיונותיו של הצאר. הוא היה מסוגל להוציא להורג בני-אדם גם על פרט קטן שלא נשא חן בעיניו. החייל היהודי בא במבוכה. כיצד יעמוד במסדר בלי חרב? מוחו הגה רעיון. הוא גילף ענף עץ לצורת חרב. את העץ צבע בצבע מתאים, עד שנדמה לחרב אמיתית. הוא הניח אותה בנדן וקיווה שעין הצאר לא תבחין בהבדל. המסדר החל. הצאר סקר את החייילים ועצר מול החייל שהכיר אתמול. זה כמובן לא היה זה האיש שעמו שתה בבית-המדרוז. פתאום פנה הצאר אל חייל אחר והרעים עליו: "מדוע מדיך מרופטים כל-כך?". בגדיו של החייל היו מגוהצים לגמרי, אף ללא קמט קל. החייל החוויר והחל להצטדק, אולם הצאר העמיד פנים שהדבר מגביר את כעסו עוד יותר. פתאום פנה אל החייל היהודי ופקד עליו: "שלוף את חרבך והסר את ראשו של החייל העומד לידך!". המחשבות התרוצצו בראשו של החייל. מה יעשה עכשיו? ואז פתח ואמר: "אדוני הצאר ירום הודו! רוצה אני למלא את פקודתו, כפי שנצטוויתי, אולם ליבי אומר לי כי חברי חף מפשע ואינו ראוי לעונש זה. מבקש אני אפוא מבורא-העולם שאם אכן חברי לא חטא ולא פשע...

המשך יבוא!

פינת ההלכות

ע"פ ילקוט יוסף
כך ה.

"דין תופר ומתיר" (סימן שמ)

1. אסור לתת נוצות בכרית ובשמיכה בשבת, וכל זה אם הנוצות לא היו באותו הכר והשמיכה, אבל אם שנפלו מהם, מותר להחזירם לאותו כר וכסת, אבל לא יתפור. (ילקוט יוסף שבת ה ע"א קמא)
2. כר של גומי שישנים עליו, מותר לנפחו בשבת. ובמקום צורך יש להקל בזה אף אם מנפח את הכר במשאבה שיוצא ממנה רוח. ומכל מקום לכתחילה יש לנפח הכר מערב שבת. (ילקוט יוסף שבת כ"ה ע"א קמא. הליכות עולם חלק ד' עמוד קפ)
3. המדבק ניירות בקולן של סופרים הרי זה תולדת תופר וחייב, וכן המפרק ניירות הדבוקים זה בזה, או עורות דבוקים, הרי זה תולדת קורע וחייב. (ילקוט יוסף שבת כ"ד ה' ע"א קמא, ושצג)

"דין קורע ותולש בשבת" (סימן שמ)

א. הקורע בגד בשבת מפני שצריך לתקנו, חייב מן התורה משום קורע. וכן המפריד ניירות דבוקים בשבת, ולא נתכוין לקלקל בלבד, חייב משום קורע. וכל זה כשהניירות נדבוקו לקיום, אבל אם נעשה כן דרך עראי, מותר. (ילקוט יוסף שבת כ"ה ע"א קמא)

עלון זה לעילוי נשמת!

ברוך עובדיה בן שרה	יגאל יוכפז בן שושנה
שרה בת סלמה	שלום בן משה
אסתר בת חנה	שלום בן אברהם
ציון עובדיה בן רחל	יחזקאל אליהו בן סמרה
נעמי לקס בת אסתר	יעקב לקס בן אסתר
רחל עובדיה בת אסתר	רבקה בת כאווגו וחנניה
שלמה בן אליהו ושרה	אברהם דמתי בן אסתר
דוד שורבחון בן חוה	יוסף צברי בן אהרון

ת. נ. צ. ב. ה.

עורך ומגיש: שלום ע.

המעוניינים לקבל את העלון למייל בתפוצה שבועית: יש לשלוח הודעה לאימייל: avodat.asef@gmail.com כמו כן ניתן להוריד את העלון באתרי "לדעת" ו"דרשו"